

Амоша // Вісник Національної академії наук України. – 2006. - №10. – С. 3-16.

3. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія / Амоша О. І., Антонюк В. П., Землянкін А. І., Новікова О. Ф., Поручник А. М.; НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2007. – 328 с.

4. Гальчинский А., Левочкин С. Становление инвестиционной модели экономического роста Украины / А. Гальчинский // Экономика Украины. – 2004. - №4. – С. 4-11.

5. Коренева Н. А. Статистична оцінка впливу інвестиційної привабливості регіону на його економічний розвиток / Н. А. Коренева // Актуальні питання економіки. – 2007. - №5 (71). – С. 200-206.

6. Макаренко М. В. Шляхи фінансування інноваційної діяльності підприємств України / М. В. Макаренко // Актуальні питання економіки. – 2010. - №5 (107). – С. 128-134.

7. Міщук О. В. Фінансове забезпечення економічного зростання в умовах реалізації інвестиційно-інноваційної політики / О. В. Міщук // Актуальні питання економіки. – 2008. - №2 (80). – С. 25-30.

8. Товт Т. Й. Особливості фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні / Т. Й. Товт // Актуальні питання економіки. – 2008. - №3 (81). – С. 102-108.

9. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування 2002-2010рр. [Електронний ресурс] / Держ. ком. статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Капітальні інвестиції в Україні за січень-вересень 2011 року [Електронний ресурс]: за даними статистичного бюлетеня 2011 р. / Держ. ком. статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Анотация. Рассмотрены основные направления и определены возможности финансирования инновационной деятельности отечественных предприятий за счет различных источников, проанализировано финансирование инновационной деятельности в целом по стране, и отдельно по Восточному региону.

Ключевые слова: финансирование, инновационная деятельность, источники финансирования, регион.

Summary. The main directions and identify opportunities of financing of innovation of domestic enterprises from different sources were analyzed. Financing of innovation was analyzed in the whole country and separately for East region.

Keywords: financing, innovation, funding sources, the region.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Колодізєв О.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 65. 012

ОЦІНКА СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СТИМУЛЯТОРІВ ТА ДЕСТИМУЛЯТОРІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ

Зайцева О.І., к.е.н., доцент (ХНТУ)

Обґрунтовано необхідність узгодження самоорганізації та цілеспрямованого управління економічною безпекою підприємства. Здійснено оцінку складових економічної безпеки підприємства як стимуляторів та дестимуляторів самоорганізації.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, цілеспрямоване управління та самоорганізація, стимулятори та дестимулятори самоорганізації.

Постановка проблеми. Новий підхід до управління на принципах самоорганізації привів до переогляду факторів успіху підприємств: ієрархічно вибудовані організаційні структури управління стають горизонтально-мережними, відповідальність та повноваження делегуються на рівень середніх та молодших менеджерів, керівництво набуває риси наставництва, націленості на командну роботу, прагнення до дієвих перетворень, зацікавленості у задоволеності клієнтів, партнерів, персоналу, соціально-економічному розвитку регіону

розташування бізнесу. Якісні зміни неминучі та необхідні підприємствам, якщо вони прагнуть стати процвітаючими та конкурентоспроможними у майбутньому. А тенденція збільшення кількості швидкозростаючих кампаній та раптової руйнації інших викликає жваву зацікавленість і з боку менеджерів-практиків, які прагнуть утримати бізнес в умовах невизначеності та постійного структурування хаосу, і з боку науковців, які намагаються дослідити ці властивості економічного середовища.

Аналіз останніх публікацій. Одна група вчених наполягає на думці, що сучасне економічне середовище потребує від підприємств, які базуються на «раціональній організації» здійснити перехід до управління, що ґрунтується на «знаннях та інформації», тобто стара концепція менеджменту за принципом «об'єкт-суб'єкт управління» повинна змінитися концепціями «суб'єкт-суб'єкт управління», синергізму та самоорганізації [1,3]. Інші дослідники дотримуються класичної позиції, коли функціонування підприємства підтримується сформованою системою управління. При цьому будь-які відхилення від фіксованих в структурі параметрів порядку визначаються як патологія і загроза цілісності. Тобто після визначення траєкторії розвитку підприємства (встановлення цілей та розроблення шляхів їх досягнення) система управління слідує за утриманням підприємства в межах даної незмінної траєкторії [2, 4].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Підкреслюючи важливість наукових розробок вчених обох напрямків, до недостатньо вивчених слід віднести низку питань, що стосуються узгодження цілеспрямованої управлінської діяльності та самоорганізації на підприємстві. Абсолютно некеровані підприємства не можуть протистояти внутрішнім та зовнішнім збурюванням, не здатні до адаптації і швидко руйнуються. Але надто жорсткі

адміністративні системи, придушуючи зміни, консервують власні структури та організаційну поведінку і тому не здатні змінитися якісно, позбавлені можливостей розвитку і їх руйнування стає лише справою часу. Тому важливо знайти певний баланс між організацією та самоорганізацією для конкретних підприємств і конкретних бізнес-процесів, зокрема, таких як управління економічною безпекою.

Метою статті є обґрунтування необхідності узгодження цілеспрямованого управління економічною безпекою підприємства та самоорганізації, а також здійснення оцінки складових економічної безпеки підприємства як стимуляторів та дестимуляторів самоорганізації.

Результат досліджень. Управління економічною безпекою підприємства є пріоритетною функцією класичного адміністративного менеджменту. Однак, діяльність підприємств потребує не лише забезпечення їх ефективного функціонування, але й розроблення дієвої системи управління (самоуправління), що ґрунтується на системному зовнішньому моніторингу та визначенні достовірного стану економічної безпеки підприємства в цілому та за її окремими складовими: управлінською, кадровою, інформаційною та ресурсною (фінансова, матеріальна), які можуть бути як стимуляторами, так і дестимуляторами самоорганізації (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка складових економічної безпеки підприємства як стимуляторів та дестимуляторів самоорганізації

Складові економічної безпеки підприємства	Стимулятори самоорганізації		Дестимулятори самоорганізації
	Управлінська	Чітка цільова орієнтація слугує джерелом інновацій, інтеграції та збалансування зусиль усіх управлінських рівнів, визначає не тільки функціональні задачі, а й соціальну значущість для суспільства	Формальний підхід до вибору місії та формування цілей підприємства, як наслідок вибір не релевантних цілей або відсутність каскаду узгоджених цілей та задач
	Кадрова	Наявність сильної корпоративної культури, фахова освіта, досвід роботи, системне навчання, ініціативність, саморозвиток персоналу, якісна міжрівнева взаємодія	Відсутність сильної корпоративної культури, непрофесійний персонал, зневага до людського капіталу, порушення або руйнування міжрівневих зв'язків, дисбаланс права-відповідальність
	Інформаційна	Наявність міжпідроздільної інформаційної системи, що забезпечує своєчасність, структурованість та цілеспрямованість інформації	Погані комунікації, наявність інформаційних бар'єрів, блокування або ігнорування інформаційно-управляючих потоків підприємства
	Ресурсна	Обґрунтованість та цільова спрямованість використання ресурсів на визначені цілі	Ресурсна ізоляція підприємства, слабке ресурсне забезпечення управлінських рішень

Як правило, самоорганізація виникає, коли на підприємстві проявляється дія наступних процесів:

1. Адаптивне пристосування до змін шляхом пошуку головної тенденції розвитку.
2. Спонтанно виникаючі порядки і регулятори.
3. Позитивні зворотні зв'язки і поява нових властивостей системи та її складових.
4. Розбудова організаційних структур у горизонтальному напрямку.
5. Циклічність розвитку.

6. Багатошаровість системи.

7. Наявність хаотичної логіки.

Отже, перехід від управління економічною безпекою підприємства (ЕПБ) до самоорганізації повинен здійснюватися через наступні форми:

1. Адміністративно-орієнтоване управління ЕБП.
2. Розуміння необхідності впровадження елементів самоорганізації.
3. Планування впровадження елементів самоорганізації.

4. Формування самоналагоджувальних систем управління ЕБП.
5. Формування саморегулюючих систем управління ЕБП.
6. Формування самоорганізаційних систем управління ЕБП.

При зміні стану підприємства (його організаційної впорядкованості) змінюється і його організаційна поведінка. Практичним відображенням змін є результат самоорганізації, що виявиться у зміні ефективності функціонування. Таким чином, формування самоорганізаційних систем управління ЕБП у полягає у забезпеченні такого його стану, коли при максимально ефективному використанні ресурсів досягається випередження подій, послаблення або локалізація небезпеки, зменшення або ліквідація ризиків за умови досягнення цілей підприємства.

Висновки. Концепція самоорганізації об'єднує різні науки, які досліджують поведінку підприємства з економічної, соціальної,

антропологічної, психологічної точок зору, тому ефективність самоорганізації підприємства, а також інтерпретація дій стимуляторів та дестимуляторів стануть предметом подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бакурова А. В. Концепція моделювання самоорганізації соціально-економічних систем системах / Бакурова А. В. // Проблеми системного підходу в економіці. – К. : Національний авіаційний університет, 2010. – № 1. – С. 48-54.
2. Колпаков П. А. Концептуальные основы экономической безопасности фирмы [Електронний ресурс] Режим доступа : <http://e-journal.spa.msu.ru>.
3. Самоорганизация и самоуправление [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://partnerstvo.ru/lib/to/node/44>.
4. Шегда А. В. Менеджмент : підручник / Шегда А. В. – К. : Знання, 2004. – 687 с.

Анотація: Обоснована необходимость согласования самоорганизации и управления экономической безопасностью предприятия, осуществлена оценка ее составляющих как стимуляторов и дестимуляторов самоорганизации.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, целенаправленное управление и самоорганизация, стимуляторы и дестимуляторы самоорганизации.

Summary: The necessity of self-organization coordination and focused management of the economic security of the enterprise. The estimation of components of the economic security of the enterprise as stimulants or deterrents of self-organization.

Keywords: economic security of the enterprise, focused management and self-organization, self-stimulants or deterrents.

Рецензент д.е.н., професор ХНТУ Савіна Г.Г.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК 332.330.46

НЕРІВНОМІРНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕЦИ РЕГІОНІВ

*Клебанова Т.С., д.е.н., професор,
Чаговець Л.О., к.е.н., доцент (ХНЕУ)*

У статті досліджено структурні диспропорції на регіональному рівні, які являють собою загрози економічній безпеці регіону. Розглянуто питання оцінки нерівномірності та асиметричності регіонального розвитку. Виконано аналіз нерівномірності розвитку за головними індикативними показниками на прикладі регіонів Російської Федерації.

Ключові слова: загроза, нерівномірність розвитку, регіональна асиметричність, економічна безпека

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Динамічність сучасних умов економічного простору, екстремально жорсткі вимоги світового ринку та зростання конкуренції вимагають від економічних суб'єктів особливих зусиль до набуття здатності адаптації та опору негативним впливам. Це є необхідними умовами збереження ресурсного потенціалу національних економік, у тому числі України та Росії, гарантування їх економічної безпеки та сталого розвитку. Протягом останніх років

посилення структурних диспропорцій на регіональному рівні внаслідок їх нерівномірності та асиметричності розвитку набуває комплексного характеру та водночас являє собою загрози стабільному функціонуванню та економічно безпечному розвитку регіонів. Саме тому особливо важливим постає оцінка й аналіз головних індикаторів нерівномірності та асиметричності регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми [3–7] свідчить про існування багатьох